

Briselē, 2025. gada 9. jūlijā
(OR. en)

11407/25

IPCR 51
AG 106
CIVCOM 208
CSDP/PSDC 486
CYBER 210
HYBRID 92
JAI 1051
MI 517
POLMIL 202
PROCIV 95
RELEX 969
COMPET 709
INDEF 74
SAN 443

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsēkretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2025. gada 9. jūlijs
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsēkretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI ES krājumu veidošanas stratēģija: ES materiālās krīzsagatavotības veicināšana

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2025) 528 final.

Pielikumā: COM(2025) 528 final

Briselē, 9.7.2025.
COM(2025) 528 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

ES krājumu veidošanas stratēģija: ES materiālās krīzsagatavotības veicināšana

IEVADS

Gadu desmitiem Eiropas Savienība saņēma pietiekamu pirmās nepieciešamības preču piegādi. Tomēr neseno krīžu bezprecedenta mērogs parādīja, ka to vairs nevar uzskatīt par pašsaprotamu. Covid-19 pandēmija atklāja neaizsargātību ES medicīnisko produktu, enerģijas, lauksaimniecības pārtikas produktu un kritiski svarīgo izejvielu piegādes ķēdēs. Krievijas nelikumīgais agresijas karš pret Ukrainu ir licis saprast, cik stratēģiski svarīga ir uzticama piekļuve enerģijai, kritiski svarīgām tehnoloģijām un infrastruktūrai par pieņemamu cenu, un tas ir ietekmējis lauksaimniecības piegādes visā pasaulē.

Šodien ES saskaras ar pieaugošiem riskiem un arvien sarežģītāku situāciju, kas turpina pasliktināties un ko raksturo pieaugoša ģeopolitiskā spriedze, ieskaitot konfliktus, klimata pārmaiņu pieaugošo ietekmi, vides degradāciju, hibrīddraudus un kiberdraudus, ko izraisa hakeru, kibernetizācijas un valsts sponsorētu grupu aktīvāka darbība. Turklāt ģeopolitiskās problēmas bieži vien ir savstarpēji saistītas un ietekmē ES attiecības ar dažādām pasaules daļām, tai skaitā attiecībā uz piegādes ķēdēm. Risku iespējamā ietekme pastāvīgi pieaug, izraisot netiešās sekas un sekas, kas laika gaitā pastiprinās atbilstoši kaskādes principam. Tas galu galā nozīmē lielāku vispārējo apdraudējumu pirmās nepieciešamības preču drošībai un pieejamībai.

Nemot vērā Nīstes ziņojumā sniegtos ieteikumus, **sagatavotības savienības stratēģijā** ⁽¹⁾ tika izziņota ES mēroga krājumu veidošanas stratēģija, kas 1) integrēs visus pašreizējos nozaru krājumu veidošanas centienus, 2) stiprinās piekļuvi kritiski svarīgiem resursiem visā ES un 3) apvienos centralizētas ES mēroga rezerves ar dalībvalstu ieguldījumu, ko atbalsta publiskā un privātā sektora partnerības, nolūkā nodrošināt efektivitāti, mērogojamību un izmaksu lietderību.

Šajā ES krājumu veidošanas stratēģijā ir pieņemta **visaptveroša pieeja krājumu veidošanai un aptverts viss tās cikls**, sākot no prognozēšanas līdz piegādes ķēžu uzraudzībai, pasākumiem piegādes drošības stiprināšanai, krājumu veidošanas pārvaldībai un ieviešanai. Tas attiecas uz **pirmās nepieciešamības precēm** ⁽²⁾, ko šajā nolūkā saprot kā jebkuru fizisku priekšmetu, kas nepieciešams būtisku sabiedrisko funkciju uzturēšanai ⁽³⁾. ES krājumu veidošanas stratēģija veicinās kritiski svarīgo resursu koordinētas publiskās un privātās rezerves un nodrošinās to pieejamību jebkuros apstākļos.

Stratēģijā tiks ievēroti **solidaritātes, pārredzamības, pārskatatbildības un vienlīdzīgas piekļuves resursiem principi** visā ES, kas ir būtiski nolūkā nodrošināt vienlīdzību visiem, it īpaši smagos apstākļos. Saskaņā ar līdztiesības savienības satvaru ⁽⁴⁾ stratēģijas īstenošanā tiks

⁽¹⁾ JOIN (2025) 130 final – Eiropas sagatavotības savienības stratēģija.

⁽²⁾ Šīs stratēģijas nozīmē “preces” ietver primāros un sekundāros materiālus, preces, dabas resursus, ražojumus, iekārtas u. c. Šo terminu lieto plašā nozīmē, neskarot nozaru regulējumā izmantotās definīcijas un īpašus terminus.

⁽³⁾ Vitālas sabiedrības funkcijas ir pamatsistēmas un struktūras, kas ļauj sabiedrībai darboties, jebkuros apstākļos aizsargājot mūsu sabiedrību, ekonomiku un demokrātiskās iestādes. Šīs funkcijas pirmkārt ietver ES iedzīvotāju drošību, ieskaitot aizsardzību pret dabas katastrofām, valdības nepārtrauktību un lēmumu pieņemšanu, demokrātiskos procesus, sociālo kohēziju un ekonomisko stabilitāti, kā arī iekšējo un ārējo drošību. Tās veido stabilas un drošas sabiedrības pamatu.

⁽⁴⁾ Līdztiesības savienības stratēģijas veicina visiem vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpei.

ņemtas vērā dažādu grupu īpašās vajadzības, tai skaitā saistībā ar dzimumu, invaliditāti, vecumu un rasi vai etnisko izcelsmi.

Atbilstoši sagatavotības savienības stratēģijai krājumu veidošanas stratēģijā ir atspoguļota domāšanas veida maiņa no reaktīvas nozaru krīzes pārvarēšanas pieejas uz **proaktīvu, elastīgu un labāk integrētu sagatavotības pieeju**.

Kāpēc mums ir vajadzīga ES krājumu veidošanas stratēģija

Pēdējā laikā **dalībvalstis visā ES ir saskārušās ar līdzīgām problēmām**. Pastāv iespējas atrisināt sinerģiju kolektīvās sagatavotības jomā ES mērogā, daloties pieredzē un kopīgi strādājot pie tā, kā vislabāk iekļaujošā veidā nodrošināt iestādēm, uzņēmumiem un sabiedrībai savlaicīgu piekļuvi pirmās nepieciešamības precēm. Tāpēc ir vajadzīga ES mēroga pieeja, kas papildinātu un atbalstītu dalībvalstu centienus.

Krājumu veidošana ir būtiska ES krīzsagatavotības sastāvdaļa un neatņemama daļa no vispārējās atturēšanas un gatavības konfliktam scenārijiem. Krīzes un apdraudējumi var nenotikt tikai vienā dalībvalstī, tāpēc vēl jo būtiskāka ir pienācīga sagatavošanās ES līmenī. Darbojoties vienotā tirgū ar ļoti integrētām vērtības un piegādes ķēdēm, attiecībā uz kritiski svarīgu materiālu vai tehnoloģiju pieejamības traucējumiem ir vajadzīga spēja reaģēt ES līmenī.

Pēdējos gados ir pieņemtas vairākas attiecīgas ES iniciatīvas, stratēģijas un tiesību akti ⁽⁵⁾ nolūkā uzlabot stratēģisko autonomiju, iekšējo un ekonomisko drošību, konkurētspēju, aizsardzību un noturību un novērst piegādes ķēdes neaizsargātību un atkarību. Starp šīm iniciatīvām ir pasākumi, kuru konkrētais mērķis ir uzlabot piekļuvi pirmās nepieciešamības precēm, piemēram, prasība dalībvalstīm turēt naftas krājumus, gāzes pieprasījuma agregēšana un kopīgs iepirkums, pasākumi piekļuves kritiski svarīgām izejvielām, to pārstrādes un reciklēšanas sekmēšanai, kopīgs vakcīnu pret Covid-19 iepirkums un ES *rescEU* stratēģiskās rezerves izveide (pārskatu par attiecīgajiem ES tiesiskajiem un politikas satvariem skatīt 1. pielikumā).

Tomēr vispārējā pieeja joprojām ir sadrumstalota, un pieredze liecina par vairākiem būtiskiem, cieši saistītiem trūkumiem ES satvarā.

1. **Ierobežota vienota izpratne par to, kuras pirmās nepieciešamības preces ir vajadzīgas krīzsagatavotībai, ņemot vērā strauji mainīgo riska ainu.** Tas kavē sadarbību starp nozarēm un pāri robežām. Izprotot, kādas preces ir būtiskas iespējamo krīžu pārvarēšanai, gan valdības, gan uzņēmumi var pieņemt uz informāciju balstītus un koordinētus lēmumus par to, kā vislabāk sagatavoties iespējamam deficītam.
2. **Ierobežota informācijas apmaiņa un koordinācija starp ES, un dalībvalstīm, kā arī starp civilo un militāro sektoru.** Tā rezultātā nav pienācīga pārskata par dalībvalstu krājumu veidošanas centieniem visā ES, kas savukārt noved pie pieejamo resursu, spēju un speciālo zināšanu neoptimālas izmantošanas. Turklāt visā ES vēl joprojām pastāvošie

⁽⁵⁾ Piemēram, *Protect EU* – iekšējās drošības stratēģija, ekonomiskās drošības stratēģija, Baltā grāmata par Eiropas aizsardzības nākotni, ES konkurētspējas kompass, Eiropas Ūdens noturības stratēģija, aprites ekonomikas rīcības plāns, Iekšējā tirgus ārkārtas situācijas un noturības akts (*IMERA*), Kritiski svarīgo izejvielu akts, Savienības civilās aizsardzības mehānisms (*UCPM*), Naftas krājumu direktīva (pašlaik tiek pārskatīta), ES Gāzes uzglabāšanas regula, gaidāmais Kritiski svarīgo zāļu akts un Medicīnisko pretpasākumu stratēģija.

administratīvie, strukturālie un loģistikas šķēršļi var kavēt pārrobežu izvietojumu, transportēšanu un piegāvi krīzes scenārijos.

3. **Nepietiekami izmantots potenciāls sadarbībai ar privāto sektoru dažādās nozarēs un pāri robežām.** Privātajam sektoram ir ievērojamas zināšanas par krājumu pārvaldību, loģistiku un izvietojumu. Pastāv iespējas veicināt pastiprinātu strukturālu publiskā un privātā sektora sadarbību ārkārtas krājumu veidošanā, apmainīties ar paraugpraksi un gūt pieredzi dažādās nozarēs un pāri robežām.
4. **Esošie valstu vai nozaru regulējumi, kas pietiekami neatspoguļo ārējās darbības un sadarbības instrumentu nozīmi valstu un ES materiālās sagatavotības stiprināšanā,** piemēram, attiecībā uz piegādes ķēdes drošību. Uzlabot savstarpējo noturību un nodrošināt pirmās nepieciešamības preces var palīdzēt partnerības ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām.

Lai nodrošinātu ES sagatavotību, ir ļoti svarīgi novērst šo **visaptverošas un kopīgas analīzes starp visām attiecīgajām ieinteresētajām personām dažādās nozarēs un pāri robežām trūkumu** un koordinēt centienus sagatavoties un ātri un efektīvi reaģēt. Tāpēc šai stratēģijai ir **starpnozaru un pārrobežu** perspektīva, kurā ES var sniegt vislielāko pievienoto vērtību.

Šīs stratēģijas vispārējais **mērķis** ir **uzlabot piegāvi pirmās nepieciešamības precēm** jebkādos apstākļos. Tas uzlabos krājumu veidošanas sistēmu **sadarbspēju** gan valstu, gan ES līmenī visā krājumu veidošanas ciklā – krājumu plānošanā, iegādē, pārvaldībā un izvēšanā. Stratēģija nodrošina **materiālo sagatavotību**, kas nozīmē pirmās nepieciešamības preču gatavību, pieejamību un piegādātājiem tām kā daļu no efektīvas reaģēšanas uz krīzēm un konfliktiem. Tajā pašā laikā tā arī atbalsta **ES stratēģisko autonomiju**, samazinot atkarību un neaizsargātību un veicinot ES pirmās nepieciešamības preču ražošanu.

ES krājumu veidošanas stratēģijas izstrāde

Šī stratēģija balstās uz esošajiem ES nozaru regulējumiem un atbilst turpmāk izklāstītajiem sagatavotības savienības stratēģijas principiem.

- **Visu apdraudējumu pieeja**, kas aptver visu dabīgo un cilvēka izraisīto risku un materiālās sagatavotības apdraudējumu spektru. Tās mērķis ir visaptveroši novērst palielinātos riskus un apdraudējumus piegādes drošībai, ieskaitot konflikta scenāriju, kā arī risku mijiedarbību un to kaskādes efektu.
- **Visas valdības pieeja**, kas apvieno visus attiecīgos dalībniekus visos pārvaldības līmeņos (vietējā, reģionālā, valsts un ES), veicina sadarbību, politikas saskaņotību un resursu kopīgu izmantošanu. Tas ietver efektīvu sadarbību starp civilajām un aizsardzības iestādēm, kā arī iekšējo un ārējo dimensiju saskaņotu integrāciju.
- **Visas sabiedrības pieeja**, kas veicina iekļaujošu materiālās sagatavotības kultūru, iesaistot visus attiecīgos piegādes drošības dalībniekus, it īpaši privāto sektoru. Kā uzsvērts sagatavotības savienības stratēģijā, tas nozīmē arī palīdzēt iedzīvotājiem kļūt par savas noturības dalībniekiem, jo viņiem ir resursi vismaz 72 stundu pašpietiekamības nodrošināšanai, ņemot vērā viņu īpašās vajadzības.

Saskaņā ar iepriekš minētajiem konstatējumiem šajā stratēģijā ir noteiktas septiņas galvenās ES rīcības jomas:

1. koordinācijas starp dalībvalstīm un ar ES uzlabošana,

2. prognozēšana, paredzēšana un stratēģiskā plānošana,
3. nepilnību novēršana, veidojot ES stratēģiskos krājumus,
4. stabilas un sadarbībspējīgas transporta un loģistikas infrastruktūras stiprināšana;
5. civilās un militārās sadarbības uzlabošana,
6. publiskā un privātā sektora sadarbības veicināšana,
7. sadarbības veicināšana ārējās darbības un starptautisko partnerību jomā.

Stratēģijā galvenā uzmanība ir pievērsta starpnozaru problēmām, vienlaikus cenšoties panākt pilnīgu papildināmību ar konkrētām nozaru darbībām⁽⁶⁾. Šī stratēģija tiks īstenota, cieši apspriežoties ar dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām, pilnībā ievērojot subsidiaritāti, valstu kompetences un dalībvalstu īpatnības.

1. KOORDINĀCIJAS UZLABOŠANA STARP DALĪBVALSTĪM UN AR ES

Katra dalībvalsts ir atbildīga par savu materiālo sagatavotību. Tomēr smagās, ilgtermiņa, sarežģītās un pārrobežu krīzēs ir ļoti svarīgi koordinēt valstu pasākumus nolūkā nodrošināt stabilu pirmās nepieciešamības preču piegādi un svarīgu sabiedrības funkciju turpināšanu. Koordinācija ne tikai **veicina solidaritāti, bet arī novērš traucējumus vienotajā tirgū**. Bez koordinācijas dalībvalstis varētu konkurēt par precēm, ražošanas spējām, uzglabāšanas un izvēšanas jaudām un var traucēt labi funkcionējošiem tirgiem, tādējādi izraisot nevajadzīgu dublēšanos, izmaksas un neefektīvu reaģēšanu krīzes situācijās un radot papildu slogu jau tā trauslajām piegādes ķēdēm.

Pirmkārt, ir jāstiprina **savstarpēja uzticēšanās un sapratne**, ņemot vērā valsts drošības apsvērumus. ES turpinās izstrādāt **drošus informācijas apmaiņas rīkus**⁽⁷⁾, lai dalībvalstis, Komisija, attiecīgās ES aģentūras un ieinteresētās personas varētu apkopot informāciju par piegādes ķēdēm, krājumu veidošanas kārtību un ieviešanas plāniem. Šiem rīkiem jābūt labi aizsargātiem un jāatbilst ES drošības prasībām. Informācijas apmaiņai, ieskaitot attiecīgā gadījumā ar Ziemeļatlantijas līguma organizāciju (*NATO*), būtu jāuzlabo sadarbība un tādējādi jāuzlabo kopīgas reaģēšanas krīzes situācijās efektivitāte.

Turklāt preču krājumu, režīmu un izvietošanas plānu **sinerģiju un sadarbību uzlabošana** visā ES veicinās efektivitātes pieaugumu. **Koordinācija būtu jāuzlabo vairākos krājumu veidošanas cikla posmos** – krājumu plānošanā, iegādē, pārvaldībā un izvēšanā. Būtu jāietver arī labāka sadarbība kritiski svarīgu piegādes ķēžu atkarības apzināšanā, diversifikācijas plānu saskaņošanā un sadarbība ar muitu nolūkā atvieglot pirmās nepieciešamības preču ieplūšanu ES un nodrošināt iespējamo eksporta ierobežojumu piemērošanu. Resursu ieguvu un sadarbību attiecībā uz pirmās nepieciešamības precēm starp dalībvalstīm var efektīvi optimizēt ar kopīgu

⁽⁶⁾ Piemēram, jaunā medicīnisko pretlīdzekļu stratēģija un tās ES stratēģiskais plāns medicīnisko pretlīdzekļu krājumu veidošanai (COM(2025) 529 final).

⁽⁷⁾ Pašreizējās nozaru informācijas apmaiņas sistēmas ietver, piemēram, Eiropas Kopienas steidzamas radioloģijas informācijas apmaiņas sistēmu (*ECURIE*) radiācijas un kodolavārijas gadījumos, agrīnās brīdināšanas un reaģēšanas sistēmu (*EWRS*) attiecībā uz bioloģiskiem, ķīmiskiem un nezināmiem nopietniem pārrobežu veselības apdraudējumiem (saskaņā ar Regulu 2022/2372), kopīgā ārkārtējo situāciju sakaru un informācijas sistēmu (*CECIS*) (saskaņā ar Lēmumu 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības koordinācijas mehānismu).

un centralizētu iepirkumu ⁽⁸⁾, un tas būtu vēl vairāk jāuzlabo. Vispārējo noturību un efektivitāti uzlabos sadarbība attiecībā uz drošām un stratēģiskām pirmās nepieciešamības preču atrašanās vietām visā ES, ņemot vērā reģionālās vajadzības. Var dalīties paraugpraksē un pieredzē par krājumu pārvaldību, reāllaika izsekošanu, stāvokļa uzraudzību, brīdinājumiem par termiņa izbeigšanos, krājumu rotāciju, glabāšanas laiku un atkritumu apsaimniekošanu.

Labi nozaru iniciatīvu piemēri, kas koordinē un **stiprina dalībvalstu uzkrājumu veidošanas pieejas**, ietver mehānismus attiecībā uz lauksaimniecības pārtikas produktiem, būtiskiem lauksaimniecības resursiem un medicīniskiem pretlīdzekļiem. Īstenojot ceļvedi Krievijas enerģijas importa izbeigšanai, var apsvērt arī iespēju pastiprināt dalībvalstu krājumu veidošanu attiecībā uz kodoldegvielu. Lauksaimniecības pārtikas produktu nozarē Eiropas Pārtikas nodrošinājuma krīzgatavības un reaģēšanas mehānisms (*EFSCM*) būtu jāpadziļina un jāīsteno praksē, lai uzlabotu informācijas apmaiņu, pārredzamību un solidaritāti starp dalībvalstīm, ieinteresētajām personām un ES iestādēm krājumu veidošanā ⁽⁹⁾, koordinējot to ar instrumentiem saskaņā ar tirgu kopīgo organizāciju (TKO). Saskaņā ar tīras rūpniecības kursu pirmais solis ceļā uz ES Kritiski svarīgo izejvielu centra izveidi ir platforma pieprasījuma agregēšanai un kopīgam izejvielu iepirkumam, kam būtu jāpalīdz kopīgi iegādāties izejvielas, jākoordinē stratēģiskie krājumi, jāpārtrauc piegādes ķēdes uzraudzība un jāveicina investīcijas. Būtu jānodrošina starpnozaru mācīšanās un koordinācija.

Ievērojot Eiropas civilās aizsardzības rezerves modeli saskaņā ar *Savienības civilās aizsardzības mehānismu (UCPM)*, būtu jāizpēta iespējas dalībvalstīm izveidot informācijas apmaiņas sistēmu paziņošanai ES par jebkādam **pirmās nepieciešamības precēm, kas krīzes laikā ir pieejamas brīvprātīgai pārvietošanai uz citu dalībvalsti**. Tas varētu ietvert transporta un izvietojuma izmaksu koordinēšanu ar Komisijas starpniecību *UCPM* ietvaros. Visbeidzot, ir svarīgi izveidot vienotus kritērijus koordinētai krājumu izlaišanai ārkārtas situācijās.

Galvenās darbības

- Komisija kopā ar dalībvalstīm izveidos **ES krājumu veidošanas tīklu**. Tīkls būs diskusiju forums, un tam būs padomdevēja loma. Nemazinot Padomes lomu šajā jautājumā, šim tīklam būtu jāapspriež paraugprakse attiecībā uz prognozēšanu, paredzēšanu, stratēģisko plānošanu un izmaksu efektivitātes novērtējumiem un jāizstrādā dinamiski, regulāri atjaunināti, neizsmeļoši pirmās nepieciešamības preču saraksti, kas pielāgoti dažādiem krīzes scenārijiem un reģioniem, ņemot vērā esošos nozaru sarakstus ⁽¹⁰⁾. Tīklam būtu jāformulē ieteikumi par tādiem jautājumiem kā apjoma prasības, saistītās pārraudzības sistēmas un minimālo prasību koordinācija.
- Komisija šajā jaunajā ES krājumu veidošanas tīklā **uzlabos krājumu savstarpējo izmantojamību un krājumu veidošanas kārtību, veicinās paraugprakses apmaiņu** un sadarbosies ar dalībvalstīm, lai izveidotu ES

⁽⁸⁾ Pieprasījuma agregēšanas un kopīga iepirkuma jomā labi jaunu iniciatīvu piemēri ir *AggregateEU*, gaidāmie ūdeņraža mehānismi un ES Kritiski svarīgo izejvielu centrs. Medicīnisko pretlīdzekļu kopīga iegāde notiek kopš 2014. gada.

⁽⁹⁾ Saskaņā ar ES pārtikas nekaitīguma prasībām un konkurences tiesību aktiem.

⁽¹⁰⁾ Vai arī izmantot kā pamatu un papildināt sarakstus, kurus var izstrādāt saskaņā ar attiecīgiem mehānismiem, piemēram, Iekšējā tirgus ārkārtējā stāvokļa un noturības aktu.

mēroga **starpnozaru kritērijus un procedūras** krājumu veidošanas cikla darbības elementiem.

- Ņemot vērā esošās nozaru sistēmas, Komisija izpētīs, vai ir iespējams izveidot **platformu drošai un detalizētai datu apmaiņai** par ārkārtas krājumiem starp ES un dalībvalstīm, pamatojoties uz Ārkārtas reaģēšanas koordinēšanas centra spējām.
- Komisija turpinās **veicināt centralizētus un/vai kopīgus iepirkuma mehānismus** visās nozarēs, pamatojoties uz tādiem modeļiem kā medicīnisko pretlīdzekļu iepirkuma nolīgums vai krīzē būtisku preču iepirkums saskaņā ar Iekšējā tirgus ārkārtējā stāvokļa un noturības aktu (*IMERA*), *rescEU* vai platformu pieprasījuma agregēšanai un kopīgam izejvielu iepirkumam nolūkā optimizēt resursu iegādi. Turklāt, kā paziņots sagatavotības savienības stratēģijā, tā pārskatīs publiskā iepirkuma regulējumu.

2. PROGNOZĒŠANA, PAREDZĒŠANA UN STRATĒGISKĀ PLĀNOŠANA

Pirmās nepieciešamības preču piegādes un krājumu veidošanas prasību efektīvai plānošanai būtiska ir prognozēšana un paredzēšana, savlaicīga draudu (un krājumu iespēju) apzināšana. Turklāt vispiemērotāko, laikā būtisko un rentablāko pasākumu noteikšanai ir vajadzīga stratēģiskā plānošana ar mērķi nodrošināt, ka pirmās nepieciešamības preces ir pieejamas un gatavas krīzes vai konflikta gadījumā. ES tiesiskais regulējums šajā ziņā joprojām ir sadrumstalots ⁽¹⁾, un prakse dalībvalstīs atšķiras. Dažās jomās, piemēram, zemūdens kabeļu un sauszemes enerģotīklu drošība, kosmos, aizsardzība, lauksaimniecības pārtikas produkti un būtiski lauksaimniecības resursi, veselības aprūpe un ķīmiskās vielas ūdens attīrīšanai, būtu jārisina ES līmeņa pasākumu trūkums piegādes un noturības nodrošināšanai.

Sagatavotības savienības stratēģijas ietvaros ES veiks **visaptverošu riska un draudu novērtējumu**. Tas sniegs dziļāku ieskatu krīzes un konfliktu scenārijos un uzlabos informētību par starpnozaru un pārrobežu riskiem, kas apdraud būtiskas sabiedrības funkcijas. Tam būtu jāatbalsta **pieredzes apmaiņa ar dalībvalstīm par riska novērtējumiem, plānošanu un trūkumu apzināšanu attiecībā uz pirmās nepieciešamības precēm un piegādes iespējām** un galu galā jāveicina kopīga izpratne par kritiskajām vajadzībām. Pašreizējās labās prakses piemēri šajā jomā ir saskaņā ar *IMERA* izveidota padome un Eiropas Pārtikas nodrošinājuma krīzgatavības un reaģēšanas mehānisms (*EFSCM*).

⁽¹⁾ Daži esošie vai ierosinātie ES tiesiskie regulējumi ietver pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt konkrētu pirmās nepieciešamības preču, piemēram, gāzes un naftas, medicīnisko pretlīdzekļu, kritiski svarīgu zāļu, izejvielu, civilās aizsardzības spēju, pusvadītāju, dzīvnieku vakcīnu un euro banknošu pieejamību. Tomēr šiem pasākumiem bieži vien ir ierobežota darbības joma. *IMERA* ir plašāks spektrs, un ar to var identificēt krīzē būtiskas preces, ja tās tiek aktivizētas akta modrības vai ārkārtas režīmā.

Turklāt ES mērogā būtu jāapkopo un regulāri jāatjaunina atziņas no esošajiem **riska un draudu novērtējumiem** ⁽¹²⁾ un **piegādes ķēdes uzraudzības** sistēmām ⁽¹³⁾, integrējot prognozēšanas pētījumus par piegādes drošības ilgtermiņa attīstību ⁽¹⁴⁾. Reāllaika automatizētas uzraudzības sistēmas, ko attiecīgā gadījumā varētu atbalstīt mākslīgais intelekts, varētu efektīvāk paredzēt un izsekot tirgus traucējumus ⁽¹⁵⁾. Labāka dažādo instrumentu koordinēšana uzlabos **starpnozaru un pārrobežu informētību par riskiem un pirmās nepieciešamības preču trūkumu** un novērsīs centienu dublēšanos.

Šī uzlabotā koordinācija ietver **ES solidaritātes principa integrēšanu plānošanas pasākumos**, piemēram, vienas dalībvalsts atbalstā citai vai no ES stratēģiskajiem krājumiem nolūkā novērst vai pārvarēt piegādes deficītu vai piegādes ķēdes traucējumus ar augstām izmaksām un smagām sekām un atvieglot iespējamu pārvietošanu no vienas valsts uz citu ES.

Dalībvalstīm būtu jāapspriež krājumu **mērķapjoms** (pamatojoties uz iepriekš aprakstītajiem riska novērtējumiem, nolūkā noteikt prioritārās jomas) un **atbilstošs minimālais krājumu līmenis** konkrētos apstākļos dažādās nozarēs, arī nolūkā izvairīties no pārmērīgas krājumu rašanās. Vienota pieeja pirmās nepieciešamības preču un vajadzību apjoma noteikšanai nodrošinās salīdzināmu materiālās sagatavotības līmeni visā ES, stiprinot vispārējo gatavību un noturību, solidaritāti un efektīvu sadarbību un izvairoties no iekšējā tirgus normālas darbības un ilgtspējas izkropļojumiem.

Tā kā krājumu veidošana ir dārga un var radīt tirgus nelīdzsvarotību, dalībvalstīm un ES plānošanas procesā **būtu jānovērtē dažādi veidi, kā nodrošināt pirmās nepieciešamības preču pieejamību** un jāizvērtē attiecīgā krājumu veidošanas metodika. Šiem centieniem būtu jāietver: riska iespējamā ietekme uz būtisku sabiedrības funkciju, reaģēšanas laika kritiskums,

⁽¹²⁾ Obligāti periodiski riska novērtējumi: Kritisko vienību noturības direktīva (ES) 2022/2557, Dzeramā ūdens direktīva (ES) 2020/2184, apdraudējuma ainas pārskati: (*ENISA*) ikgadējo kibernetikas drošības apdraudējumu aina un divu gadu ziņojumus par kibernetikas drošības stāvokli, kritiski svarīgo zāļu piegādes ķēdes neaizsargātības novērtējums Komisijas priekšlikumā par farmācijas tiesību aktu pārskatīšanu (COM(2023) 193 final), mērķorientēti pētījumi par piegādes ķēdes ievainojamībām: [Kritiski svarīgo zāļu pirmās daļas piegādes ķēdes ievainojamības novērtējums](#), HERA 2024. gads, [Riski un neaizsargātība ES pārtikas piegādes ķēdē](#), JRC 2023. gads, platformas regulārai novērtēšanai un analīzei: [ES Kritisko tehnoloģiju observatorija](#), ad hoc pieprasījuma un piedāvājuma tirgus pētījumi: [ES drošības tirgus pētījums](#), 2022. gads, citi attiecīgi riska novērtējumi: [Eiropas klimatisko risku novērtējums](#), Eiropas Vides aģentūra, 2024. gads, [Risku novērtējumi kritiski svarīgo tehnoloģiju jomās](#) saistībā ar ekonomiskās drošības stratēģiju.

⁽¹³⁾ Šādas uzraudzības piemēri ir [SCAN piegādes ķēdes brīdināšanas sistēma](#), kvazireāllaika uzraudzības rīks, ko izmanto attiecībā uz galvenajām izejvielām zaļajās tehnoloģijās un dažās pusvadītāju piegādes ķēdēs, [ES pārtikas piegādes un drošības infopaneli](#), kopsavilkumi par jēlnaftas un/vai naftas produktu krājumiem saskaņā ar ES Naftas krājumu direktīvu, [Euratom Apgādes aģentūras](#) uzraudzība attiecībā uz augstas kvalitātes mazbagātinātu urānu un medicīniskajiem radioizotopiem, [Eiropas zāļu deficīta uzraudzības platforma](#) attiecībā uz cilvēkiem paredzēto zāļu pieejamību, piedāvājumu un pieprasījumu konkrētās situācijās, [ES muitas uzraudzības sistēma](#), kas uzrauga pārvietošanu uz ES un izvešanu no tās un aizsargā pret krāpšanu un pirmās nepieciešamības preču nelikumīgu tirdzniecību.

⁽¹⁴⁾ [“Supply chain analysis and material demand forecast in strategic technologies and sectors in the EU – A foresight study”](#), Eiropas Komisija, 2023. gads.

⁽¹⁵⁾ Nozīmīgs ir priekšlikums par [ES muitas reformu](#), it īpaši par ES muitas datu centru, un tā mērķis ir uzlabot riska pārvaldību ar reāllaika datu apmaiņu un datu analīzes visās dalībvalstīs palīdzību nolūkā nodrošināt labāku aizsardzību pret krāpšanu un nelikumīgu tirdzniecību, kā arī ar attiecīgās informācijas par pirmās nepieciešamības precēm vākšanas un analīzes palīdzību.

instrumentu pārklāšanās un dublēšanās. Ņemot vērā pieaugošo ģeopolitisko spriedzi, ir jāņem vērā arī tirgus nepilnības, ražošanas un reciklēšanas jaudu pieejamība un ES atkarība no citām valstīm.

Krājumu veidošanas vai citi materiālās sagatavotības pasākumi būtu jāizstrādā tā, lai līdz minimumam samazinātu tirgus izkropļojumus un izvairītos no normālas piedāvājuma un pieprasījuma dinamikas nelabvēlīgas ietekmes. Pastāv vairāki veidi, kā padarīt piegādes ķēdes dinamiskākas un noturīgākas, piemēram, mācīties no paraugprakses dalībvalstīs un trešās valstīs, ieguldīt pētniecībā un inovācijā, palielināt ES un tās dalībvalstu pašpietiekamību, palielināt riskam pakļauto materiālu efektivitāti un apritīgumu un rast alternatīvas. Būtu jāapsver arī iespēja izveidot kārtību sadarbībai ar privāto sektoru ⁽¹⁶⁾ pirmās nepieciešamības preču piegādēm īsā laikā ārkārtas situācijās.

Galvenās darbības

- Komisija **veiks nozaru piegādes ķēdes uzraudzības mehānismu kartēšanu** un iestrādās **piegādes drošības risku un piegādes ķēdes neaizsargātības novērtējumus** paredzētajā visaptverošajā ES riska un draudu novērtējumā (galvenā darbība saskaņā ar sagatavotības savienības stratēģiju). Topošais ES Krīzes koordinācijas centrs prognozēs un uzraudzīs riskus, kas saistīti ar starpnozaru krīzēm.

3. NEPILNĪBU NOVĒRŠANA AR ES STRATĒĢISKO KRĀJUMU VEIDOŠANU

Covid-19 pandēmija parādīja, ka valstu sistēmas var ātri kļūt nespējīgas nodrošināt pirmās nepieciešamības preces, pat ja tās ir labi koordinētas. Lai novērstu plaši izplatītu un vienlaicīgu deficītu visās dalībvalstīs, ieskaitot tālākajos reģionos, bija vajadzīga papildu ES mēroga rīcība. Visticamāk, nākotnē arvien biežākas būs līdzīgas sarežģītas krīzes, kurās visas valstis vienlaikus saskaras ar vienu un to pašu deficītu, tādēļ ir jāturpina **attīstīt stratēģisko krājumu veidošana ES mērogā**. ES mēroga pieeja līdz šim ir bijusi nozaru līmenī un ierobežota.

Piemēram, *UCPM* uztur stratēģiskas ES mēroga rezerves saskaņā ar *rescEU* iniciatīvu ātrai ārkārtas izvietošanai, ieskaitot reaģēšanu uz katastrofām un medicīniskus pretlīdzekļus. Eiropas humānās palīdzības spējas *ReliefEU* glabā humānās palīdzības krājumus visā pasaulē. Attiecībā uz dzīvnieku veselību Komisija uztur ārkārtas antigēnu un vakcīnu bankas pārrobežu slimību gadījumā. Eiropas Jūras drošības aģentūrai ir rezerves kuģi reaģēšanai uz naftas noplūdi. Eiropas Centrālā banka pārvalda banknošu stratēģisko rezervi. Citi ES mēroga uzkrājumu veidošanas pieejas piemēri enerģētikas jomā ir *REPowerEU* ceļvedis, kurā izklāstīta koordinēta, droša un pakāpeniska Krievijas gāzes, naftas un kodolenerģijas importa izbeigšana, kā arī galveno komponentu krājumu veidošana ātras atveseļošanās no enerģijas pārvades un sadales pārtraukumiem nodrošināšanai.

No šiem krājumu veidošanas mehānismiem ES mērogā *rescEU* ir viens no lielākajiem starpnozaru mehānismiem un visdaudzpusīgākais. Tas ir ES ārkārtas uzkrājumu veidošanas

⁽¹⁶⁾ Skatīt arī 6. nodaļu “Publiskā un privātā sektora sadarbības veicināšana”.

kārtības pamatā apstākļos, kad ES mēroga krājumu veidošanas pasākumi pastāv ierobežotās nozarēs.

Virzoties uz priekšu, ES vajadzētu **uzturēt un palielināt savas ES stratēģiskās rezerves**, pamatojoties uz *rescEU* modeli (sīkāku informāciju par esošās *rescEU* rezerves konsolidāciju un iespējamiem nākotnes risinājumiem skatīt 2. pielikumā). Komisija izvērtēs, vai ir lietderīgi paplašināt stratēģiskās rezerves, attiecinot tās arī uz citu veidu jaudām, attiecībā uz kurām ir konstatētas nepilnības.

Šī analīze būtu jāapvieno ar citām **analīzēm un trūkumu apzināšanu nozarēs, kas tradicionāli nav saistītas ar civilo aizsardzību**, piemēram, tām, kas minētas nesenajā Eiropas Ūdensresursu noturības stratēģijā un ES kabeļu drošības rīcības plānā. Piemēram, daļa no ES krājumu veidošanas stratēģijas varētu būt kabeļu remonta funkcionālie moduļi nolūkā nodrošināt ātru atgūšanos no enerģijas vai optisko kabeļu darbības traucējumiem. Ārkārtas krājumi var kalpot kā rezerves arī attiecībā uz dažām precēm, piemēram, retzemju metāliem un pastāvīgajiem magnētiem, kamēr vienlaikus sagrautas piegādes ķēdes pielāgojas jaunajai realitātei.

Tiks apsvērta arī **ciešāka sadarbība starp publisko un privāto sektoru** un inovatīvāki risinājumi, piemēram, virtuāli krājumi un krājumi pie pārdevējiem. Piemēram, 2026. gadā Komisija izveidos **ES Kritiski svarīgo izejvielu centru** ar mērķi kopīgi iepirkt izejvielas ieinteresēto uzņēmumu vārdā un sadarbībā ar dalībvalstīm. Kā potenciāli papildu uzdevumi ir atzīmēta iegādes ķēdes uzraudzība un stratēģisko krājumu koordinācija ¹⁷⁾.

Komisija arī turpinās nodrošināt, ka tiek ievērota **efektīva krājumu veidošanas prakse**, kas ir īpaši piemērota rezerves veidam un raksturam. Efektīva krājumu veidošanas prakse nenožīmē tikai to, ka ir ieviestas progresīvas tehnoloģijas vai sistēmas, bet ietver arī prasmīgus speciālistus krājumu izstrādei un pārvaldībai, proti, reaģējot uz dabas katastrofām un ārkārtas situācijām. Darbaspēka apmācības un attīstības veicināšana šajā jomā ir būtisks pastāvīgas uzlabošanas un efektivitātes elements.

Efektīva krājumu veidošanas pārvaldība ietver arī praksi preču rotēšanai un papildināšanai un priekšmetu ziedojumu izmantošanai, tuvojoties to derīguma termiņam. Tas ietver arī iespēju krīzes laikā izveidot virtuālus krājumus un vienoties ar privātā sektora uzņēmējiem par konkrētu preču piegādi. Šajā sakarā nolūkā maksimāli palielināt *rescEU* resursu pievienoto vērtību Komisija arī apsvērs iespēju atgriezt atpakaļ preces, ko var atkārtoti izmantot pēc pirmās izvietošanas.

Īstenojot šo stratēģiju, būtu jāņem vērā arī īpašās problēmas, kas saistītas ar tādu produktu krājumu veidošanu un piegādi, kurus var uzglabāt tikai īsu laiku, piemēram, medicīniskam lietojumam paredzētie radioizotopi un izejmateriāli to ražošanai.

(¹⁷) [Tīras rūpniecības kurss](#) – kopīgs konkurētspējas un dekarbonizācijas ceļvedis COM(2025)85 final, Visi šādi kopīgie iepirkumi tiks veikti saskaņā ar ES konkurences noteikumiem.

Galvenās darbības

- Komisija **stiprinās *rescEU*** kā ES mēroga reaģēšanas spēju rezervi. Pēc apspriešanās ar dalībvalstīm un pamatojoties uz trūkumu novērtējumu, kurā ņemts vērā arī neaizsargātības mazināšanas potenciāls, optimizējot resursu izmantošanu un iespējamo aizstāšanu (skatīt 2. pielikumu), tas paplašināsies nolūkā aptvert vairāk spēju.
- Komisija **nodrošinās *rescEU* krājumu papildināšanu pēc izvietojanas**, īstenojot proaktīvu pieeju *rescEU* spēju attīstīšanai.
- Komisija strādās pie tā, lai konsolidētu esošos instrumentus nolūkā **novirzīt privātā sektora palīdzību natūrā kā daļu no *rescEU*** gan sagatavotības, gan reaģēšanas vajadzībām, papildinot ES stratēģiskos krājumus.

4. STABILAS UN SADARBSPĒJĪGAS TRANSPORTA UN LOĢISTIKAS INFRASTRUKTŪRAS STIPRINĀŠANA

Pirmās nepieciešamības preču pieejamības nodrošināšana krīzes laikā dažādās nozarēs un pāri robežām ir atkarīga no stabilas un sadarbspējīgas transporta, loģistikas un krājumu veidošanas infrastruktūras. Tas attiecas uz visu krājumu veidošanas ciklu, sākot no piegādes ķēžu pārvaldības līdz izvēršanai, un tajā ir iesaistītas visas puses – dalībvalstis, Komisija, militārais un privātais sektors. Loģistikas ķēžu traucējumi var nopietni ietekmēt reaģēšanu krīzes situācijās gan valstu, gan ES līmenī.

ES būtu jāuzlabo sadarbība un koordinācija, lai **krīzes un traucējumu laikā izveidotu pielāgojamu politiku un tiesisko regulējumu pārrobežu kustībai**. Tas ietver procedūru resursu pārvietošanai un piešķiršanai pāri robežām vienkāršošanu un mērķtiecīga elastīguma nodrošināšanu transporta noteikumos⁽¹⁸⁾. Šī pieeja būtu jāapsver saistībā ar notiekošo un gaidāmo darbu militārās mobilitātes jomā, kurā nolūkā uzlabot ES sagatavotību, reaģētspēju un ticamu atturēšanas pozīciju ir būtiski visā ES atvieglot militārā ekipējuma un personāla netraucētu pārrobežu transportu, it īpaši krīzes un traucējumu laikā.

Turklāt ES būtu jānodrošina, ka tās **krājumu veidošanas infrastruktūra** ir noturīga, droša un **pieklūstama**. Attiecīgai transporta tīkla attīstībai ir svarīgi **apmainīties ar informāciju par vajadzībām un**, ja iespējams, par krājumu **atrašanās vietām**. Krājumu veidošana var arī palīdzēt nodrošināt **tādu preču pieejamību, kas vajadzīgas, lai uzturētu noturīgas kritiskās transporta vienības**, nodrošinātu darbības nepārtrauktību un saglabātu vitāli svarīgas transporta un loģistikas funkcijas.

Visbeidzot, sadarbspējīgas civilā un militārā transporta un loģistikas sistēmas ir būtiskas, lai nodrošinātu personāla, aprīkojuma un krājumu ātru pārvietošanos visā ES krīžu un konfliktu laikā. Investīcijām kritiskajā transporta infrastruktūrā un aktīvos būtu jāizmanto to **divējāda**

⁽¹⁸⁾ Piemēram, Covid-19 krīzes laikā iniciatīvas “Zaļās joslas” mērķis bija nodrošināt, ka robežšķērsošana, ieskaitot transporta darbinieku pārbaudes un skrīningu, nav ilgāka par 15 minūtēm. Reaģējot uz Krievijas īstenoto preču blokādi uz Ukrainu un no tās caur Melnās jūras ostām, Komisija ieviesa solidaritātes joslu rīcības plānu, palīdzot Ukrainai eksportēt un importēt preces, izmantojot alternatīvus loģistikas maršrutus pa dzelzceļu, autoceļiem un iekšzemes ūdensceļiem. Iepriekš minēto krīžu laikā, apmainoties ar informāciju, kas saistīta ar muitas risku, muitas riska pārvaldības sistēma (CRMS2) nodrošināja ātrākus un precīzākus riska novērtējumus, izmantojot automatizāciju un izlūkdatu apmaiņu. Tas ļāva muitas dienestiem ātri identificēt augsta riska sūtījumus, vienlaikus paātrinot kritiski svarīgu preču atmuīšanu.

lietojuma potenciāls. Civilo krājumu veidošanas vietu plānošana būtu labāk jākoordinē ar ES līmenī notiekošo darbu **militārās mobilitātes** jomā un it īpaši ar gaidāmo militārās mobilitātes paketi. Visos krājumu veidošanas riska novērtējumos būtu **jāapzina problemātiskie posmi stratēģiskos transporta maršrutos un mezglos un jāizvairās no tiem.**

Galvenās darbības

- Komisija veicinās **sadarbību starp valstu transporta kontaktpunktu tīklu**, lai uzlabotu koordināciju transporta nozarē **un ES krājumu veidošanas tīklu**.
- Pamatojoties uz esošajiem procesiem, Komisija kopā ar attiecīgajām aģentūrām un citām ieinteresētajām personām strādās nolūkā veicināt **krīzsagatavotību** saskaņā ar ES ārkārtas rīcības plānu transporta jomā ⁽¹⁹⁾.
- Pienācīgi ņemot vērā attiecīgās drošības problēmas, Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD) kopā ar dalībvalstīm centīsies labāk saskaņot **krājumu veidošanas vietas ar ES militāro mobilitāti**. Tie arī veicinās ieguldījumus transporta infrastruktūrā un transporta aktīvos ar divējāda lietojuma potenciālu.

5. CIVILĀS UN MILITĀRĀS SADARBĪBAS UZLABOŠANA

Civilajām iestādēm militārs atbalsts ir vajadzīgs daudzos krīzes scenārijos, piemēram, ekstrēmos laikapstākļos. Savukārt visu apdraudējumu pieeja ES materiālajai sagatavotībai ietver gatavošanos liela mēroga krīzēm un konfliktiem, kuros civilā un militārā sadarbība ir neaizstājama. Efektīva cīņa ar visu veidu uzbrukumu, tai skaitā hibrīddraudu un bruņotas agresijas sekām un to pārvaldība, ir būtiski atkarīga no civilajām spējām un resursiem. Lai attīstītu un saglabātu materiālo gatavību, loģistikas spējas un noturību, militārie spēki ir atkarīgi no plašāku sabiedrības sistēmu darbības.

Piemēram, Medicīnisko pretlīdzekļu stratēģijā ir uzsvērts, ka medicīniskie pretlīdzekļi, kas vajadzīgi civilai lietošanai slimnīcās vai militāram lietojumam priekšējās līnijās, bieži vien ir vienādi. **Civilās un militārās sadarbības uzlabošana medicīnisko pretlīdzekļu jomā** stiprina sabiedrības un militāro gatavību ārkārtas situācijām un palielina ražošanas un izvietojuma spējas.

Pašreizējā Komisijas priekšlikumā par Eiropas Aizsardzības industrijas programmu (*EDIP*) ir ietverti galvenie priekšlikumi par militāro krājumu veidošanas darbībām, kā arī jauni elementi, kas attiecas uz **civilo militāro sadarbību materiālās sagatavotības jomā**. Tajā uzsvērts, ka ir vajadzīgs ES aizsardzības rūpniecības piegādes drošības režīms, kam būtu jāļauj ES un dalībvalstīm paredzēt un novērst piegādes krīžu sekas, veicot dažādas darbības, piemēram, **pielāgojot civilos produktus un veidojot stratēģiskus krājumus**. Pēc stāšanās spēkā *EDIP* nodrošinātu satvaru turpmākai sadarbības stiprināšanai militāro krājumu veidošanas jomā, piemēram, sniedzot finansiālu atbalstu dalībvalstu ar aizsardzību saistītām krājumu veidošanas darbībām. Pastāv skaidrs potenciāls palielināt **civilo un aizsardzības līdzekļu, divējāda lietojuma preču un/vai kopīgo krājumu sadarbību, savstarpējo aizstājamību un**

⁽¹⁹⁾ Ārkārtas rīcības plāns transporta jomā (COM(2022) 211 final).

papildināmību, ja tas ir būtiski abām nozarēm, ieskaitot divējāda lietojuma infrastruktūrai kosmiskiem sakariem, navigācijai un novērošanai.

Tajā pašā laikā pastāv iespēja **uzlabot sadarbību un koordināciju materiālās sagatavotības jomā starp civilajām un militārajām ieinteresētajām personām**, ieskaitot līdzīgi domājošiem partneriem, it īpaši *NATO*. Attiecīgās ciešākas sadarbības un koordinācijas jomas var būt **piegāžu un krājumu drošība, energoapgādes un ūdensapgādes drošība, medicīniskie pretlīdzekļi un stratēģiska resursu pārvaldība**.

Galvenās darbības

- Kopā ar EĀDD Komisija veicinās **diskusijas ES krājumu veidošanas tīklā, lai apmainītos ar paraugpraksi civilmilitārās sadarbības jomā**, it īpaši izpētītu, kā civilie krājumi varētu atspoguļot militārās prasības un vajadzības.
- Kopā ar EĀDD Komisija **paplašinās pašreizējo personāla sadarbību ar NATO**, it īpaši izmantojot strukturēto dialogu par noturību, lai pievērstos materiālajai sagatavotībai un krājumu veidošanai.

6. PUBLISKĀ UN PRIVĀTĀ SEKTORA SADARBĪBAS VEICINĀŠANA

Katru dienu uzņēmumi iegādājas, ražo, uzkrāj un izplata pirmās nepieciešamības preces un pārvalda kritisko infrastruktūru. Tomēr tie arvien vairāk ir pakļauti riskiem un apdraudējumiem, kas var ietekmēt to piegādes ķēdes un normālu darbību. Krīzes situācijās šie traucējumi varētu radīt nopietnu risku sabiedrībai. Turklāt, kā atzīts Eiropas ekonomiskās drošības stratēģijā, privātajam sektoram ir ievērojamas zināšanas, kas attiecas uz materiālo sagatavotību. Efektivitātes palielināšanai būtiska nozīme ir uzņēmumu iesaistei visos krājumu veidošanas posmos – prognozēšanā, piegādes ķēžu pārvaldībā, ražošanas jaudā, iepirkumos, krājumu pārvaldībā un izvietojumā. ES līmenī jau pastāv dažādas sistēmas, kas veicina publiskā un privātā sektora sadarbību šajā jomā ⁽²⁰⁾, **taču visaptverošāka starpnozaru un ES mēroga pieeja** palīdzēs koordinēt un papildināt šīs esošās iniciatīvas.

Saskaņā ar sagatavotības savienības stratēģiju veidojamā **publiskā un privātā sektora sagatavotības darba grupa** efektīvi sazināsies ar attiecīgajiem uzņēmumu pārstāvjiem nolūkā veidot dinamiskāku sagatavotības veidu, kas var novērst vai prognozēt piegādes ķēdes vājās vietas vai riskus un vajadzības gadījumā atbalstīt krājumu veidošanu un ražošanu ārkārtas situācijās. Publiskā un privātā sektora sagatavotības darba grupai būtu jāsniedz attiecīgs ieguldījums ES krājumu veidošanas tīklā.

Sadarbība publiskā un privātā sektora sagatavotības darba grupā var atviegлот **materiālajā sagatavotībā iesaistīto galveno Eiropas uzņēmumu apzināšanu**, pamatojoties uz skaidriem kritērijiem. Sadarbībai būtu arī jāveicina paraugprakses apmaiņa ar mērķi atbalstīt **dalībvalstu**

⁽²⁰⁾ Eiropas Pārtikas nodrošinājuma krīzgatavības un reaģēšanas mehānisms (*EFSCM*), *TID 2* direktīva un Kritisko vienību noturības direktīva (attiecīgi Direktīva 2022/2555 un Direktīva (ES) 2022/2557), *UCPM*, Kritiski svarīgo izejvielu akts, Komunālo notekūdeņu direktīva, Kritiski svarīgo zāļu akts, Eiropas Ūdens noturības stratēģija un Medicīnisko pretpasākumu stratēģija. Dažās jomās obligātus informācijas pieprasījumus ārkārtas situācijā var nosūtīt privātiem operatoriem (piemēram, Mikroshēmu akts, *EDIP*, *IMERA*, Ārkārtas pamatregula par medicīniskiem pretpasākumiem).

un uzņēmumu centienus kļūt noturīgākiem pret iekšējiem un ārējiem satricinājumiem krājumu veidošanā saskaņā ar konkurences un vienotā tirgus noteikumiem un principiem, kā arī iespējamām nākotnes minimālajām sagatavotības prasībām, kā paredzēts sagatavotības savienības stratēģijā.

Turklāt ES būtu jāveicina sadarbība starp ES, dalībvalstīm un nozari **tādu rīku izstrādē, kas paredzēti informācijas apmaiņai** par kritiski svarīgām piegādes ķēdēm un krājumu veidošanu, pamatojoties uz esošajiem nozaru regulējumiem un pilnībā ievērojot ES konkurences tiesību aktus.

Papildus tam ir vajadzīgs ES modelis proaktīvam dialogam starp publisko un privāto sektoru nolūkā **nodrošināt darbības nepārtrauktību krīžu laikā**. Būtu lietderīgi izstrādāt procedūras pirmās nepieciešamības preču nodrošināšanai ārkārtas situācijās, kopīgu krājumu veidošanai un partnerībām ar loģistikas uzņēmumiem krīzes situācijās. Lai veicinātu **krājumu, ieskaitot virtuālo krājumu, inovatīvas pārvaldības attīstību**, būtu jāizmanto privātā sektora speciālās zināšanas.

Dalībvalstis ir ieviesušas veiksmīgus **modeļus privātā sektora sadarbības stimulēšanai** stratēģisko krājumu veidošanā, piemēram, nodokļu atvieglojumus un garantiju shēmas, nolūkā **kompensēt papildu izmaksas, kas saistītas ar krājumu veidošanu**. Šie modeļi kopā ar privāto sektoru būtu sīkāk jāizpēta un jāizplata starp dalībvalstīm.

Galvenās darbības

- **ES krājumu veidošanas tīkls kartēs un apzinās paraugpraksi, jaunus risinājumus un stimulus**, kas padarīs iesaistīšanos noturības palielināšanā un pirmās nepieciešamības preču piegādē pievilcīgāku uzņēmumiem. Tas būs saistīts ar pārdomām par stratēģisko autonomiju.
- Sagatavotības savienības stratēģijā paredzētā **īpašā darba virzienā publiskā un privātā sektora sagatavotības darba grupā** tiks apspriesti kritēriji, kas jāizmanto galveno pirmās nepieciešamības preču ražošanā iesaistīto Eiropas uzņēmumu kartēšanā un paraugprakses par pirmās nepieciešamības preču nodrošināšanu krīzes situācijās apmaiņas sekmēšanā, aptverot piegādes ķēdes drošību, resursefektivitāti un aprītīgumu, sadarbību, inovatīvus krājumu veidošanas modeļus, krājumu veidošanu, krājumu rotācijas nodrošināšanu un krājumu izvietojumu.

7. SADARBĪBAS VEICINĀŠANA ĀRĒJĀS DARBĪBAS UN STARPTAUTISKO PARTNERĪBU JOMĀ

Mūsdienu savstarpēji savienotajā pasaulē piekļuve pirmās nepieciešamības precēm krīžu laikā ir atkarīga no globālajām piegādes ķēdēm. ES un tās kaimiņvalstu drošība un noturība ir cieši saistītas un ir stabilitātes faktors. ES var uzlabot savu materiālo sagatavotību, veicinot starptautiskas partnerības, apmainoties ar paraugpraksi un izmantojot savus ārpolitikas instrumentus.

ES būtu vēl vairāk jāstiprina **sadarbība ar kaimiņvalstīm materiālās sagatavotības jomā**, pamatojoties uz esošo sadarbību, piemēram, ar *UCPM* iesaistītajām valstīm⁽²¹⁾, vai ar partnervalstīm Eiropas Kopienas steidzamas radioloģijas informācijas apmaiņas sistēmā (*ECURIE*) radiācijas avāriju gadījumos⁽²²⁾. Gaidāmais jaunais Vidusjūras pakts sniegs papildu iespējas Vidusjūras baseina un Tuvo Austrumu valstīm, un nesen uzsāktā ES stratēģija Melnās jūras reģionam⁽²³⁾ palielinās Eiropas sagatavotību, uzlabojot transporta, enerģētikas un digitālos savienojumus. Savstarpējas noturības veidošanai būtisks ir finansējums no tādiem instrumentiem kā Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments (*NDICI* – “Eiropa pasaulē”) vai Pirmspievienošanās instruments III. Turklāt ES būtu īpaši jāņem vērā Ukrainas pieredze, kas gūta, nodrošinot pirmās nepieciešamības preču piegādi bruņota konflikta laikā. Turklāt, ņemot vērā Ukrainas pieredzi, ES būtu sistemātiskāk jāiekļauj Ukraina krājumu veidošanas centienos, ieskaitot Eiropas piegādes ķēdēs.

Lai mazinātu piegādes ķēdes neaizsargātību un stiprinātu tās stratēģisko autonomiju, ES būtu jāstiprina esošie stratēģiskie starptautiskie divpusējie nolīgumi un alianses un attiecīgā gadījumā jāturpina attīstīt vai veidot pielāgotas, savstarpēji izdevīgas **partnerības ar trešām valstīm** tādās nozarēs kā enerģētika, veselība, ūdens, aizsardzība un izejvielas, vienlaikus veicinot ilgtspējīgu attīstību. Attiecīgā gadījumā būtu jāizmanto savstarpēji izdevīgas partnerības saskaņā ar **stratēģiju *Global Gateway***. Turklāt būtu jāizmanto tādi instrumenti kā brīvās tirdzniecības nolīgumi, tīras tirdzniecības un investīciju partnerības, stratēģiskās partnerības izejvielu jomā vai nākotnē stratēģiskās partnerības kritiski svarīgo zāļu jomā un digitālās partnerības.

ES būtu vēl vairāk jāpastiprina **sadarbība ar starptautiskām organizācijām un daudzpusējos forumos**. Piemēram, ES dalība Starptautiskajā Enerģētikas aģentūrā (*IEA*), it īpaši kritiski svarīgo derīgo izrakteņu drošības programmā, un ES partnerībā ar Japānas Metālu un enerģētiskās drošības organizāciju (*JOGMEC*) kritiski svarīgo izejvielu izsekošanai, tāpat kā iesaistīšanās Gavi –Vakcīnu aliansē veselības nozarē, lai veidotu vakcīnu krājumus pasaulē.

Nolūkā atbalstīt attiecīgo transporta, loģistikas un digitālo infrastruktūru ES būtu jāizmanto arī **ārējā ekonomikas un sadarbības politika**. Piegādes drošībai ļoti svarīga ir arī atvērta un droša piekļuve globāliem koplietojumiem un stratēģiskām jomām, piemēram, jūras piegādes ceļiem un zemūdens kabeļiem. Eiropas Komisijas un Eiropas Investīciju bankas *Global* atbalstītais zemūdens kabelis *MEDUSA* nodrošinās ātru savienojamību starp Vidusjūras ziemeļu un dienvidu krastiem un sasniegs arī Rietumāfriku. Turklāt Kaspijas jūras transporta koridors un 12 *Global Gateway* prioritārie koridori Āfrikā ir galvenie piemēri tam, kā ES koncentrējas uz alternatīvu un ilgtspējīgu transporta maršrutu izveidi. Ierosinātajam Indijas-Tuvo Austrumu-Eiropas ekonomikas koridoram (*IMEC*) piemīt potenciāls stiprināt savienojamību starp kontinentiem.

⁽²¹⁾ Albānija, Bosnija un Hercegovina, Islande, Moldova, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija, Norvēģija, Serbija, Turcija un Ukraina.

⁽²²⁾ Padomes Lēmums (1987. gada 14. decembris) par Kopienas noteikumiem par operatīvu informācijas apmaiņu radiācijas avāriju gadījumos un ieteikums 2000/473/ Euratom. Līgumslēdzējas puses ir visas ES dalībvalstis, kā arī Melnkalne, Ziemeļmaķedonija, Norvēģija, Serbija un Šveice.

⁽²³⁾ JOIN(2025) 135 final – Eiropas Savienības stratēģiskā pieeja Melnās jūras reģionam.

Izstrādājot krājumu veidošanas stratēģijas, ES būtu jānodrošina, ka šādi pasākumi neapdraud globālo nodrošinātību ar pārtiku. Šajā sakarā ES turpinās iesaistīties starptautiskās sadarbības sistēmās, piemēram, G20 Lauksaimniecības tirgus informācijas sistēmas (*AMIS*) iniciatīvā, kas veicina pārredzamību un koordināciju pasaules lauksaimniecības pārtikas tirgos.

Visbeidzot, ES būtu jāpalielina sinerģija starp ES iekšējiem un ārējiem uzkrājumu veidošanas centieniem, **humāno palīdzību un starptautiskajām partnerībām**. Pašreizējās pārdomas par stratēģiskajām piegādes ķēdēm varētu ievērojami uzlabot efektivitāti, ņemot vērā pašreizējo dramatisko finansējuma trūkumu humānās palīdzības nozarē, un varētu kalpot par piemēru efektivitātes pieaugumam ES. *ReliefEU* palīdz pārvarēt plaisu starp steidzamajām vajadzībām krīzes skartajās teritorijās un resursiem, kas pieejami no Eiropas partneriem. Tā veicina elastīgu un reaģētspējīgu sistēmu, kas pielāgojas gan tūlītējām katastrofām, gan pašreizējām humanitārajām problēmām, nodrošinot resursu efektīvu un lietderīgu izmantošanu tur, kur tie ir visvairāk vajadzīgi.

Galvenās darbības

- Eiropas Savienībai un ES dalībvalstīm būtu **jāstiprina sadarbība ar kaimiņvalstīm, līdzīgi domājošām partnervalstīm un starptautiskām organizācijām** krīzsagatavotības jomā, piemēram, ārkārtas situācijās veselības jomā.
- Komisija kopā ar dalībvalstīm strādās, lai ciešāk koordinētu **krājumus, izpētot iespējas veikt kopīgu iepirkumu un veidot kopīgas noliktavas** visā pasaulē, sadarbojoties un koordinējot darbības ar reģionālajām katastrofu reaģēšanas iestādēm nolūkā veicināt humānās palīdzības priekšmetu ātru un optimālu nosūtīšanu.
- Komisija uzlabos **sinerģiju starp ES iekšējiem un ārējiem uzkrājumu veidošanas centieniem**.

8. SECINĀJUMI UN TURPMĀKIE PASĀKUMI

Materiālās sagatavotības un ES stratēģisko krājumu stiprināšana ir būtisks elements nolūkā uzlabot Eiropas sabiedrības sagatavotību pieaugošajiem krīzes riskiem un apdraudējumiem. ES krājumu veidošanas stratēģija ir pirmais solis ceļā uz visaptverošu un koordinētu pieeju, vajadzības gadījumā atbalstot dalībvalstis ar kopīgām ES mēroga darbībām.

Materiālajai sagatavotībai ir vajadzīgi ieguldījumi. Šīs izmaksas atsver noturības pieaugums, mazāki traucējumi, mazāki atveseļošanas izdevumi, lielāka ilgtermiņa konkurētspēja un, iespējams, zemākas dzīves un iztikas līdzekļu izmaksas. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu ilgtermiņa finansiālu atbalstu uzlabotai materiālajai sagatavotībai un stratēģisko rezervju uzturēšanai, būtiska nozīme būs integrētas sagatavotības un drošības principam, kas ir sagatavotības savienības stratēģijas pamatdarbība. Priekšlikumos par nākamo daudzgadu finanšu shēmu Komisija apsvērs, cik svarīga ir ES materiālā sagatavotība un ES stratēģisko krājumu uzturēšana.

Turpmāk Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, EĀDD, Eiropas Parlamentu un ieinteresētajām personām nolūkā apspriest un īstenot šajā stratēģijā izklāstītās sākotnējās darbības. ES krājumu veidošanas tīkls un sagatavotības darba grupas darba virzieni ļaus padziļināt trūkumu un vajadzību analīzi, virzīt pasākumu īstenošanu un apzināt turpmākas rīcības vajadzības.

Vienlaikus ES krājumu veidošanas stratēģija papildinās nozaru sagatavotības iniciatīvas. 2026. gadā Komisija sagatavos ziņojumu par šīs stratēģijas īstenošanu.

Pastāvīga mācīšanās, labas prakses apmaiņa un inovācija sekmēs stabilu ES mēroga materiālo sagatavotību un krājumu veidošanas politiku.

Stiprinot savu materiālo sagatavotību, ES var nodrošināt pirmās nepieciešamības preču pieejamību un piekļūstamību tām, tādējādi aizsargājot piegādes ķēžu nepārtrauktu darbību un vitāli svarīgas sabiedrības funkcijas un stiprinot Eiropas iedzīvotāju labklājību un drošību.